РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет іноземної філології

Кафедра теорії і практики англійської мови та прикладної лінгвістики

ЛУЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра іноземних мов

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ “ОСТРОЗЬКА АКАДЕМІЯ”

Кафедра індоєвропейських мов

“Сучасні проблеми германського та романського мовознавства”

Матеріали

третьої Всеукраїнської науково-практичної

заочної конференції

Рівне

2015

ББК 81.0
С 91
УДК 81

Сучасні проблеми германського та романського мовознавства: *Матеріали третьої Всеукраїнської науково-практичної заочної конференції, 23-24 квітня 2015 року, Рівне. – 263, [2]с.*

До збірника увійшли матеріали третьої Всеукраїнської науково-практичної заочної конференції "Сучасні проблеми германського та романського мовознавства", присвячені актуальним напрямкам досліджень у галузі філології та методики викладання мов.

Матеріали збірника можуть бути корисними для науковців, дослідників, лінгвістів, аспірантів, пошукувачів, викладачів та студентів вищих мовних навчальних закладів.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор:

Михальчук Наталія Олександрівна – доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри теорії і практики англійської мови та прикладної лінгвістики (Рівненський державний гуманітарний університет).

Заступники головного редактора:

Бігунова Світозара Анатоліївна – кандидат психологічних наук, доцент (Рівненський державний гуманітарний університет);

Деменчук Олег Володимирович – кандидат філологічних наук, доцент (Рівненський державний гуманітарний університет)

ЧЛЕНИ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ:

Постоловський Руслан Михайлович – кандидат історичних наук, професор, ректор Рівненського державного гуманітарного університету

Ніколайчук Галина Іванівна – кандидат педагогічних наук, професор, декан факультету іноземної філології (Рівненський державний гуманітарний університет);

Ковальчук Інна В'ячеславівна – кандидат психологічних наук, доцент, завідувач кафедри індоєвропейських мов (Національний університет "Острозька академія");

Губіна Алла Михайлівна – кандидат психологічних наук, доцент, в.о. завідувача кафедри іноземних мов (Луцький національний технічний університет);

Воробйова Людмила Михайлівна – кандидат філологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Калініченко Михайло Михайлович – кандидат філологічних наук, доцент (Рівненський державний гуманітарний університет)

Затверджено Вченою радою Рівненського державного гуманітарного університету (протокол № 8 від 28.03.2015 р.).

За достовірність фактів, дат, назв і т. п. відповідають автори статей. Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гумбольдт В. фон Избранные труды по языкознанию / В. фон Гумбольдт. – М.: Прогресс, 1984. – 400 с.

2. Гридина Т. А. Языковая игра: стереотип и творчество / Т. А. Гридина. – Екатеринбург: Изд-во Уральского гос. педагог. ун-та, 1996. – 225 с.

3. Караулов Ю.Н. Русский язык и языковая личность / Ю.Н. Караулов. –М.: Наука, 1987. – 261 с.

4. Кубрякова Е.С. Эволюция лингвистическмх идей во второй половине XX века (Опыт парадигмального анализа) / Е.С.Кубрякова // Язык и наука конца 20 века / [под. ред. Ю.С. Степанова]. – М., 1995. – С. 144-238.

5. Лоуренс А. Первин, Оливер П. Джон Психология личности. Теория и исселования / Первин А. Лоуренс, Джон П. Оливер. – М.: Аспект Пресс, 2000. – 607 с.

6. Степанов Ю.С. Основы общего языкознания / Ю.С. Степанов. – М.: Просвещение, 1975. – 271 с.

С.К. Романюк

м.Рівне

МОВЛЕННЄВИЙ ВПЛИВ ЯК ПРАГМАЛІНГВІСТИЧНА ПРОБЛЕМА

Визначення мови як засобу спілкування і передачі інформації неодноразово піддавалося критиці, тому що спілкування і передача інформації здійснюється не тільки заради обміну інформацією, а для досягнення певних цілей. Кожне наше висловлювання розглядається як мовленнєва дія, за допомогою якої ми вступаємо зі своїм співрозмовником у деякі специфічні соціальні відносини, приймаємо на себе взаємні обов’язки й набуваємо деякі права [14]. Така обставина змінює нашу поведінку і впливає на нашу подальшу діяльність.

Ще В. Гумбольдт наводив достатньо переконливі аргументи на користь того, що мовленнєве спілкування – це не процес передачі деякого змісту, а процес взаємної регуляції, створення ментального утворення в свідомості комунікантів, що відображає предмет спілкування [20, с. 5]. Таким чином, кінцевою метою будь-якого спілкування є не створення спільних уявлень, а регуляція комунікативної і посткомунікативної діяльності об'єкта мовленнєвого впливу.

Л. Блумфілд у відповідності до своїх уявлень про засоби регуляції діяльності людини прирівнює мовленнєві дії до немовленнєвих на підставі того, що вони можуть бути засобом впливу на співрозмовника. Такий висновок вченого узгоджується з уявленнями вчених 1970-80-х років, які досліджували мовленнєву комунікацію, про можливість розрізняти комунікативну й інформативну поведінку комунікантів. Заслугою Л. Блумфілда є обґрунтування регулятивної функції мовлення: мовлення слугує засобом регуляції діяльності співрозмовника, що є основною функцією мовлення, яка здійснюється шляхом передачі мовленнєвих повідомлень і соціального досвіду [4].

Сучасні вчені вважають, що мова є, перш за все, засобом узгодження спільної діяльності людей (обмін інформацією є тільки формою такого узгодження), причому кожне наше висловлювання виявляється актом впливу на співрозмовника. Інакше кажучи, висловити свою думку "нейтрально" видається неможливим. Беручи участь у процесі комунікації, людина "змушена зайняти позицію" і "здійснювати вплив" [3, с. 92].

Відповідно, комунікація є, по суті, формою регуляції поведінки [10, с. 32]. Мова у комунікативній функції проявляє свою знаряддєво-знакову сутність, завдяки чому комунікація стає найважливішим механізмом становлення індивіда як соціальної особистості, провідником настанов даного соціуму, які, у свою чергу, формують індивідуальні і групові настанови [5, с. 233].

Визнання регулятивної функції як основної [3; 4; 10; 19] дає підстави розглядати мову як інструмент впливу на свідомість (індивідуальну чи колективну). Метою регулятивного впливу є “нормалізація” свідомості співрозмовника згідно уявлень суб’єкта мовлення про “належне і бажане” [17, с. 79].

У мовленнєвій діяльності регулятивна функція здійснюється як: а) індивідуально-регулятивна, тобто функція вибіркового впливу на поведінку однієї або декількох людей; б) колективно-регулятивна функція в умовах масової комунікації, розрахованої на велику і недиференційовану аудиторію; в) саморегулятивна функція при плануванні власної поведінки [10, с. 32].

Дослідження мовленнєвого впливу є ключовою проблемою таких наукових дисциплін, як риторика, психологія, лінгвістика, в межах яких вивчаються механізми регуляції поведінки людини за допомогою мовлення.

Мовленнєвий вплив у широкому розумінні – це будь-яке мовне спілкування, взяте в аспекті його цілеспрямованості [20, с. 5]. У вузькому розумінні мовленнєвий вплив – це вплив на індивідуальну чи колективну свідомість за допомогою мови та супровідних невербальних засобів для досягнення поставленої мовцем мети – змінити поведінку адресата, його настанови, наміри, уявлення, оцінки тощо під час мовленнєвої взаємодії [13, с. 94].

Ми поділяємо думку О. О. Леонтьєва, що сукупність мовної регулятивної інформації є системою ієрархічно взаємопов’язаних підсистем, які поділяються на дві головні групи: інформаційні і прагматичні. Інформаційні підсистеми (семантична, релятивна і соціально-стилістична) мають інформаційну заданість у мові і призначені для констатації й інформування адресата без наміру на його поведінкову реакцію. Їх прагматичні властивості оказіональні і при можливій актуалізації у мовленні використовуються для інтелектуального “переконання через інформування” [9]. Прагматичні підсистеми (емоційна, оцінна, естетична, експресивна,

спонукальна, контактна) характеризуються прагматичною заданістю у мові [8, с. 13] і призначені для впливу на певний сегмент когнітивної сфери адресата, регуляції його поведінки шляхом аргументації, емоційного зараження (маніпуляції), навіювання тощо.

Теорія мовленнєвих актів, створена Дж. Остіном [14] і Дж. Серлем [18], стала теоретичною основою для аналізу мовленнєвого впливу, згідно якої мовленнєвий вплив реалізується в мовленнєвих діях як перлокуція.

Вчені умовно виділяють такі види впливу, які перебувають у тісному взаємозв'язку: інформаційний, аргументативний, маніпулятивний і сугестивний.

Інформаційний вплив відбувається шляхом констатації певної інформації з метою привернення до неї уваги адресата і спонукання його до потрібних адресанту дій [11, с. 68].

Аргументативний або персуазивний вплив усвідомлено і явно здійснюється одним із комунікантів на раціональну сферу свідомості людини для переконання останньої у слушності своїх міркувань, а процес переконування й доведення розуміють як свого роду управління мисленням аудиторії під впливом аргументів. Аргументативний вплив досягається за рахунок достовірності аргументів, їх несуперечливості, достатності й послідовності їх подання [2, с. 10].

Маніпулятивний вплив визначається прихованим характером: отже у людини, яка піддається дії такого впливу, зберігається ілюзія самостійності у прийнятті рішень та виконанні дій [6]. Маніпулятивний вплив, спрямований на зміни в соціально-психологічній структурі суспільства або на стимуляцію прямих соціальних дій через вплив на свідомість членів певної групи або суспільства в цілому [1, с. 10].

Майстерність маніпулятора використовується для прихованого укорінення у психіку адресата цілей, бажань, намірів, відношень або установок, які не збігаються з тими, які адресат має на даний момент. Цей різновид психологічного впливу направлений на зміну напряму активності

іншої людини, на спонукання її до здійснення потрібних маніпулятору дій [6, с. 52].

Головну роль у процесі маніпулятивного впливу на свідомість відіграє апеляція до емоцій адресата. Досить часто мовці замінюють логічні аргументи емоційною оцінкою, асоціацією, апеляцією до усталеної суспільної думки, здорового глузду або загальноприйнятого символу [7, с. 159-162].

Ще одним видом маніпулятивного впливу вважають сугестію або навіювання. Сугестія – це процес впливу на психіку людини, пов'язаний зі зниженням свідомості і критичності при сприйнятті навіюваного змісту, який не потребує ні розгорнутого особистого аналізу, ні оцінки. Навіювання здійснюється з метою створення певних станів або спонукання до певних дій. Сутність навіювання полягає у впливі на підсвідомість людини, оскільки у такій ситуації відсутнє оцінювання з боку адресата на основі цілеспрямованого критичного логічного аналізу та співвіднесення об'єкта оцінювання з особистим досвідом [16, с. 157]. Навіювання здійснюється з метою створення у адресата стану трансу (несвідомого стану), в якому навіюються конкретні команди для спонукання адресата до потрібних адресанту дій.

Маніпуляція і сугестія мають спільні ознаки: це види комунікативного впливу, які мають прихований характер і спрямовані на емоційну сферу людини. Вони відрізняються тим, що маніпулятивний вплив скерований на свідому сферу психіки адресата, а сугестивний вплив – на підсвідомість.

Мовознавчою дисципліною, яка вивчає мову в її прагматичній функції як засіб впливу, вербальної інтеракції, як вербальне управління людською поведінкою, моделювання соціальної й індивідуальної поведінки людей, є прагмалінгвістика [8, с. 98].

Прагмалінгвістика вивчає комплекс питань, пов'язаних з адресантом, адресатом, їх взаємодією в комунікації, ситуацією спілкування [12, с. 390]. Предметом прагмалінгвістики є вивчення прагматичних властивостей

різноманітних мовленнєвих утворень і одиниць мови різних рівнів; правила і закономірності їх прагматичного функціонування стосовно типових нелінгвістичних ситуацій, соціальних цілей і завдань, соціальних і психологічних типів як суб'єктів мовлення (адресанта і адресата) [8, с. 99].

Прагмалінгвістика тісно пов'язана із стилістикою. Такий зв'язок обумовлений спільним об'єктом дослідження, а саме: мовленнєвими засобами, які володіють образністю, експресивністю, емоційністю, оцінністю, а також функціонально-стильовим маркуванням. Завдання прагмалінгвістики полягає в особливому підході до доцільності відбору мовленнєвих засобів, який вона визначає в залежності від потреб досягнення прогнозованого ефекту мовленнєвого впливу [8, с. 104].

До сфери інтересів прагмалінгвістики відноситься також вивчення значення у його відношенні до мовленнєвої ситуації (до адресанта, адресата, їх цілей, фонових знань) і до контексту. Об'єктом прагмалінгвістики є прагматичні значення – різного роду пропозиційні настанови комунікантів – початкові припущення, наміри, погляди, емоції тощо [15, с. 291].

Отже, основною функцією мови є регулятивна. Мова має знакову природу для збереження і передачі регулятивно призначеної і організованої інформації. Виділяють чотири види впливу: інформаційний вплив здійснюється шляхом констатації певної інформації, аргументативний вплив – за допомогою логічних переконань, маніпулятивний вплив – через емоції на свідомість адресата, сугестивний вплив здійснюється на підсвідомість адресата. Мовознавчою дисципліною, яка досліджує регулятивну природу мови і інтерактивну природу комунікації, є прагмалінгвістика (прагматика, теорія комунікації).

ЛІТЕРАТУРА

1. Дмитрук О. В. Маніпулятивні стратегії в сучасній англомовній комунікації (на матеріалі текстів друкованих та Інтернет-видань 2000-

2005 років) : дис. … канд. філол. наук : 10.02.04 / Дмитрук Ольга Вікторівна. – К., 2005. – 242 арк.

2. Белова А. Д. Лингвистические аспекты аргументации / А. Д. Белова. – К. : ИИА “Астрея”, 1997. – 311 с.
3. Блакар Р. Язык как инструмент социальной власти / Р. Блакар // Язык и моделирование социального взаимодействия : [сб. ст. / общ. ред. Петрова В. В.]. – М. : Прогресс, 1987. – С. 88–125.
4. Блумфилд Л. Язык / Л. Блумфильд. – М. : Прогресс, 1968. – 607 с.
5. Горелов И. Н. Коммуникация / И. Н. Горелов // Лингвистический энциклопедический словарь / [гл. ред. В. Н. Ярцева]. – М. : Советская энциклопедия, 1990. – С. 233.
6. Доценко Е. Л. Психология манипуляции: феномены, механизмы и защита / Е. Л. Доценко. – СПб. : Речь, 2003. – 304 с.
7. Ермаков Ю. А. Манипуляция личностью : смысл, приемы, последствия / Ю. А. Ермаков. – Екатеринбург : Изд-во Уральского ун-та, 1995. – 208 с.
8. Киселева Л. А. Вопросы теории речевого воздействия / Л. А. Киселева. – Л. : Изд-во ЛГУ, 1978. – 160 с.
9. Леонтьев А. А. К психологии речевого воздействия / А. А. Леонтьев // Материалы четвертого Всесоюзного симпозиума по психолингвистике и теории коммуникации. – М., 1972. – С. 28–41.
10. Леонтьев А. А. Язык, речь, речевая деятельность / А. А. Леонтьев. – М. : Просвещение, 1969. – 213 с.
11. Лившиц Т. Н. Реклама в прагмалингвистическом аспекте / Т. Н. Лившиц. – Таганрог : Изд-во Таганрогского гос. пед. ин-та, 1999. – 214 с.
12. Лингвистический энциклопедический словарь / гл. ред. В. Н. Ярцева. – М. : Сов. энциклопедия, 1090. – 686 с.
13. Лисоченко Л. В. Убеждение как назначение судебной речи в дидактическом и методическом освещении / Л. В. Лисоченко //

Личность, речь и юридическая практика. – Ростов-н/Д., 2003. – № 6. – С. 94–100.

14. Остин Дж. Слово как действие / Дж. Остин // Новое в зарубежной лингвистике / сост. : И. М. Кобозева, В. З. Демьянков. – М. : Прогресс, 1986. – Вып. 17 : Теория речевых актов. – С. 27–129.
15. Падучева Е. В. Семантические исследования (Семантика времени и вида в русском языке. Семантика нарратива) / Е. В. Падучева. – М. : Школа “Языки русской культуры”, 1996. – 464 с.
16. Панасюк А. Ю. А что у него в подсознании? 12 уроков по психотехнологии проникновения в подсознание собеседника / А. Ю. Панасюк. – М. : Дело, 1999. – 230 с.
17. Рудяков А. Н. Язык, или Почему люди говорят (опыт функционального определения естественного языка) / А. Н. Рудяков. – К. : Грамота, 2004. – 224 с.
18. Серль Дж. Р. Классификация иллокутивних актов / Дж. Р. Серль // Новое в зарубежной лингвистике. – М. : Прогресс, 1986. – Вып. 17 : Теория речевых актов. – С. 170–194.
19. Стернин И. А. Фактор адресата в речевом воздействии / И. А. Стернин // Вестник ВГУ. Серия: Филология. Журналистика. – 2004. – № 1. – С. 171–178.
20. Тарасов Е. Ф. Методологические и теоретические проблемы речевого воздействия : / Е. Ф. Тарасов // Оптимизация речевого воздействия. – М. : Наука, 1990. – С. 5–18.

І. М. Самборська

м. Рівне

ИЗУЧЕНИЕ СЕМАНТИКИ СЛОВА: КОГНИТИВНО-ПРАГМАТИЧЕСКИЙ АСПЕКТ

Характерной особенностью современных лингвистических исследований является приоритетное изучение языка в его

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1. СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ

Бігунова С. А., Зубілевич М. І.
The Non-Verbal and Verbal Components of Etiquette
in Virtual Communication 6
Білоус Т. М.
Процеси оптимізації міжкультурної комунікації як особливої форми соціальної взаємодії в контексті сучасного діалогу культур 13
Войтенко І. Г.
Мовленнєво-етикетний стереотип у англомовному політичному
та економічному дискурсі 17
Воробйова Л. М.
Семантика слова: психолінгвістичний аспект 23
Ногачевська І. О.
Проблема мовної особистості у контексті творчої діяльності 31
Романюк С. К.
Мовленнєвий вплив як прагмалінгвістична проблема..... 37
Самборська І. М.
Изучение семантики слова: когнитивно-прагматический аспект..... 44

СЕКЦІЯ 2. ТРАДИЦІЙНІ ТА НОВІТНІ АСПЕКТИ ЛІНГВІСТИЧНИХ ТА ЛІТЕРАТУРОЗНАВЧИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Бігунов Д. О.
Конфлікт у художньому дискурсі 49
Валько О. В.
Тлумачення терміну “емфаза” у мовознавчих студіях 53
Верьовкіна О. Є.
Коментар автора в оповіданнях Р.Дала..... 57
Вєтрова І. М.
Лексико-семантичне поле “рух” в англійській та
українській мовах..... 63
Вовчук Н. І.
Коннотативность поэтических новообразований..... 67
Воробйова І. А.
Способи утворення оказіональних антропонімів у романах
Террі Пратчетта..... 72
Дзюман І. І.
Проблема системного вивчення ідіоматичних виразів..... 78
Івашкевич Е. Е.
Особливості перекладу О.Логвиненком роману Дж.Д.Селінджера
із використанням стратегії «суто авторський переклад»..... 82

Касаткіна-Кубишкіна О. В.
До питання структурно-семантичних та граматичних особливостей фразеологічних одиниць з колірним компонентом..... 88
Корженевська О. В.
Комунікативно-прагматичні аспекти вивчення юридичних текстів..... 92
Мороз Л. В., Кисляк О. В.
Значення творчості Романа Бжеського для розвитку сучасного історичного процесу в Україні 99
Мороз Л. В., Шкода Н. В.
Сюжетно – композиційні новації – провідний чинник жанрового розвитку художніх життєписів..... 103
Приходько В. Б.
Інтертекстуальність та переклад 107
Сербіна Т. Г.
Народна афористика в газеті як елемент мовної гри 111

СЕКЦІЯ 3. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ

Антоненко Н. Є.
Listening: Problems and Solutions 118
Антюхова Н. І.
До проблеми становлення творчого потенціалу майбутнього вчителя іноземних мов 124
Богачик М. С.
Системотвірні чинники процесу засвоєння англійських комп'ютерних неологізмів студентами педагогічного університету..... 140
Бойко Н. Г.
Використання пісенного матеріалу у формуванні комунікативної компетенції школярів на уроках іноземної мови..... 144
Джава Н. А.
Gruppenlesen mit vier Strategien – reziprokes Lernen und Lehren 151
Зубілевич М. І., Бігунова С. А.
Природа виникнення та класифікація порушень граматичної правильності англомовної писемної комунікації 154
Кіндрат Н. П.
Використання можливостей інтернету при дистанційному навчанні..... 158
Кочубей О. С.
Запровадження компетентнісного підходу у підготовці фахівців з вищою освітою..... 165
Моргачова І. В.
До проблеми становлення професійної компетентності майбутніх юристів..... 174
Мороз Л. В.
Polemik: Bildung gegen Ausbildung 180

Мороз Л. В., Новосад Н. І.
Die Stunde der Individualität in der Pädagogik 186
Мороз Л. М.
Педагогічна інтерпретація філософії виховання
німецькими просвітниками 190
Перішко І. В.
Аспекти необхідності підготовки майбутніх маркетологів
до іншомовного спілкування для туристичної діяльності 193
Трофімчук В. М., Дуброва А. С.
Раціональне використання рідної мови під час навчання іноземної 197
Федоришин О. П.
Формування позитивної мотивації до вивчення іноземної мови
на початковому етапі 200

СЕКЦІЯ 4. ЗІСТАВНА ЕТНОЛІНГВІСТИКА ТА ТЕРМІНОЛОГІЯ В АСПЕКТІ МОВНИХ ТА КОНЦЕПТУАЛЬНИХ КАРТИН СВІТУ

Байло Ю. В.
Транстермінологізація англійських термінів військової справи 204
Деменчук О. В.
Perception Vocabulary in English, Polish and Ukrainian:
a Cognitive-Onomasiological Approach 206
Замашна С. М.
Особливості комунікативної поведінки англійського
й українського народів 215
Івашкевич Е. З.
The Structure of Social Intellect of the Person 222
Калініченко М. М.
Творчість Емілі Дікінсон в дискурсі популярної жіночої літератури
Сполучених Штатів першої половини XIX сторіччя 225
Константінова О. В.
Двокомпонентні термінологічні словосполучення англійської
термінології оподаткування 227
Михальчук Н. О., Чала Ю. М.
Особливості впливу французьких запозичень на динаміку
лексичної системи англійської мови 233
Ярута Н. П.
Особливості нових лінгвістично-політичних досліджень в Україні 248
Яцюрик А. О.
The study of productive or “problem” thinking 256

ІНФОРМАЦІЯ ПРО АВТОРІВ 260